

Het misverstand, waaraan Dr Noordmans in de uitwerking van wat onzerzijds (geen majesteitsmeervoud) geschreven werd, mij nog eenigermate ten proef schijnt te zijn, komt tenslotte niet het minst uit in zijn constructie van de plaats, die z.i. de Christus inneemt voor onze oogen. Zijn die oogen van ons, „neo-calvinisten“, door een valsche bril, beslagen nog wel, verhinderd in het zien van den „schoonste onder de menschenkinderen“?

Dr Noordmans wil het gelooven; mijn eigen spreken in beeldspraak van Christus' ambtsleven als van een „wohltemperiertes Klavier“ vervult hem althans met zorg; wat doen hier „muzikale termen“? Men zou — zoo zou ik kunnen repliceren in ernst — men zou dit laatste kunnen vragen aan hen, die het „wezen“ der muziek met dat van den kosmos, en zeker met het leven van den hemel in verband zetten; ik voor mij althans geloof, dat mijn Heiland meer heeft „gehoord“, op bergen en in dalen, dan wie ook maar waagt te vermoeden. Maar heeft Dr Noordmans niet te veel het „derde der vergelijking“ uit het oog verloren? Het lag in het „temperereen“: het in goede maat houden, in volkomen evenwicht, in zuivere evenredigheid. Er is evenredigheid, niet alleen in ruischende zephiers, maar ook in brekende stormen; als Golgotha niet „getemperd“ was, wie onzer zou bestaan? Maar bij God is vergeving, opdat Hij gevreesd worde; dit „opdat“ is het geheim van zijn immer „temperereen“, in en buiten paradijzen. „The Lord tempers the wind to the shorn lamb“, God geeft kracht naar kruis. En Hij geeft vooral ook kruis naar kracht. En wie mag dat nu niet zeggen, als hij aan het ambtsleven van den Heiland denkt? Wie deze gedachte niet vóórpostelt, die heeft, het getemperd woord blijve niet achter, die heeft Hem niet gezien... mag men de Schrift gelooven.

Ja, had Dr Noordmans meer op dat „temperereen“ gelet, dan ware wellicht in de pen gebleven wat hij verder opmerkt, als het heet: „Het ambt van Christus wordt hier niet naar z'n helse angst en pijn beschouwd, in verband met de zonde, maar met de aangename zweving, 't veilige midden, de wijze matiging, die eigen zijn aan een wereldperiode, die nog geen hemel, maar ook nog geen hel is en waarin de vijf broers van den Rijken Man zich zeer op hun gemak gevoelen“. Wat toch een beeld armoedig is, als het wordt uitgelicht uit het geheel van het betoog en uit de veelheid der andere, die het omringen en „temperereen“ willen! De Rijke Man heeft Gods „wohltemperiertes Klavier“ nog nimmer met één vinger aangeraakt; zijn ongeluk is juist, dat hij zich op zijn gemak¹⁾ gevoelt. Hij heeft zijn ambt niet gezien; dat ambt is 't geheim van alle temperantie. En wijl de temperantie, de „evenredigheid“ slechts mogelijk is, dáár, waar men leeft uit Gods geboden, of door Zijn geboden rechts en links wordt in de klem gezet, daar is de hemel „wohltemperiert“, en zulks dan in de unie tusschen God en mensch, en de hel is het óók, maar dan van Gods zijde, vanwege de verschrikking van Gods oordeel, zulks dan dáár ondanks den mensch in die gevangenis.

Derhalve kon Christus niet eens in helse angst komen NAAR DE WET, tenzij de temperantie elken dag Hem rechts en links in de touwen van Gods recht hield. Een moeten. En ook een willen. Het moeten, en het willen. Ja, het willen; want wie den Christus alleen maar in de angsten ziet, diens gedachten zijn zonder de bijbelsche temperatie uit wandelen gegaan. Ze mogen tijden die wandeling aan de romantiek zich voelen herinneren, en dan aan „aangename zweving“

1) „Gemak“ en „vrede“ zijn twee.

Acta van de Classis Neder-Veluwe 1592—1620.

Transcriptie van G. van der Zee, Herv. Pred.

IV.

Vacatures. Doop, Avondmaal, Huwelijk en Onderwijs.

Acta des Nederveluwschen Classis vergadert tot Harderwyck, desen 13 April anno 1594.

1. Nae gedaenen gebelt tot Godt syn vercoren tot eenen Praesident Wilhelmus Wirtzfeldius, tot eenen Assessorom Winandus Johannis, tot eenen scribam Johannes Lunius.

Die naemen dergener die op desen classen compareert syn:

Van Harderwyck, Wilhelmus Wirtzfeldius, dienaar des woorts ende Wolter van Woltinck, ouderlinck.

Van der Elburch, Winandus Johannis, dienaar des woorts, ende Jan die Waeter, ouderlinck.

Van Hattem, Johannis Sanderi, dienaar ende Geritt Janssen, diaken.

Van Doorspeet, Wesselus Groeningensis.

Van der Neikereken, Johannes Zwitterius.

Van Heerde, Wesselus Salingensis.

Van Neunspeet Tilimannus Milius.

Van Toldebroeck, Timannus Elberti.

Van Vorthuisen, Johannes Lunius.

2. Hierna syn die Credentien van drie Kercken, Harderwyck, Elburch ende Hattum gelesen worden, die andere, wyl sy geen gemeenten hebben, syn sy sonder denselven admittiert worden.

3. Ende dewyle het der orde Classis vorderde, dat

en aan een „veilig midden“ denken; maar wij wagen het toch den droom te storen, en voor ons deel te verklaren, dat wij in heel ons denken — men herinnere zich slechts mijn „Christus in Zijn lijden“ — die „aangename zweving“ ook zelfs geen seconde lang in het leven zien van Hem, die dagelijks was in de gehoorzaamheid, van God geslagen, in God verblijd, en zeer begeerig, om in het midden van den tijd te doen, en te vervallen, wat de eerste Adam in het begin van alle tijden heeft tot taak ontvangen van zijn God. Een „veilig midden“? Maar de gehoorzaamheid van Christus, die de temperantie als roeping met een gewillig en bereid („promptus et paratus“, Zondag 1) gemoed erkent als recht van God en voorrecht van den mensch, kan eerst zoo naar de wet in het gericht komen, en tot het groote loon. Slechts hij, die zóó gehoorzaam is, kan hier op aarde den hemel niet minder dan de hel, en ook niet meer, tegelijk onder de oogen zien. Onder de oogen n é m e n. Wohltemperiert — maar zóó slechts NEEM ook ik mijn kruis vrolijk op, en draag het achter Hem aan, die in het onveilige midden heeft kunnen gaan staan vanwege zijn dagelijksche temperantie.

Daarom is het mij niet duidelijk, hoe Dr Noordmans, als hij den auteur van „Christus in Zijn lijden“ hoort spreken in dit ééne vrij losse geval van (overigens zelf niet losse) beeldspraak, denken kan aan Corelli's lompe beschrijving van „een Antichrist, een Satan-Gentleman“. O ja, ik ken dien gentleman, maar ik heb zijn romantisch prototype, den Melisto van Goethe, dan ook niet voor niets tegenover den Satan der Schriften geplaatst, niet alleen hier in dit blad, in een reeks hoofdartikelen, maar ook in een van mijn boeken.

Het gaat mij aan het hart, dat een zóó begaafd denker als Dr Noordmans, een zóó gaaf polemist als hij, weliswaar zoo kort en krachtig in formule brengen kan wat de grondgedachten zijn der hedendaagsche theologieën van onderscheiden origine, doch in het weergeven van de meeningen van hedendaagsche „neo-calvinisten“ zóózeer gehandicapt is door misverstanden. Neen, 't was geen pathos, toen ik zei, dat mij dat aan het hart ging. Want in zijn theologie zie ik den ouden daemon van het dualisme weer tusschen het ééne en het andere werk van God scheiding maken. Maar wij „zullen niet scheiden, wat God van den aanvang af verbonden heeft“. Hebt gij niet gelezen, dat God van den beginne gemaakt heeft rijk Gods en wereld? Naar dat begin moet terug, wie waarlijk hemelsgezind wil zijn; want de hemel zal slechts voltooid zijn van wat door God „gesteld“ is van den beginne.

Ja, 't gaat mij aan het hart; want ik herinner me, dat eenzelfde tragisch misverstand bij hen aan 't woord komt, die onder den kerkhistorischen overbekenden naam van „vriendenkring“ zich ook weer in de laatste maanden blijkens persverslagen stooten aan het evangelie, zoover het in „De Reformatie“ weer verstaan wordt. Ook zij, in hun van dualisme niet geheel bevrijde denken, klagen, dat het evangelie van den rijken Christus en den armen zondaar dreigt te worden verdrongen door wat zij, ach zoo heel ten onrechte immers, zouden willen noemen „cultuur-theologie“, of zelfs „cultuur-filosofie“.

Het is er echter ver vandaan.

Indien de Christus een ander is, dan het piëtisme Hem gezien heeft, en veel rijker, dan de neven en achterneven van dit piëtisme het hebben gedacht, moet die rijkdom dan niet worden gepredikt? En indien de „armezondar“ recht arm wil worden, laat hem dan niet zich verschansen achter zulk een prediking van zijn armoede, die hem in het zware werk der dankbaarheid in de „aangename zweving“ van een wereld-leven houdt, dat voor het grootste deel hem niet direct met de aanspreken Gods bezwaart. Ook deze „vrienden“ schijnen te neigen tot de meening van Dr Noordmans, volgens wien

die acta, particularis Synodi vorgelesen worden, heeft die Classis het selve laeten geschieden.

4. Die dienaers in desen classe vergadert gevraegt synde nae den standt haerer kercken, hebben verclaert dat haere kercken in eenen tamelicken staet sijn. Ende also bevonden is, dat sommige dienaers opten platten landen niet en hebben die Acta Synodalia gehouden in 's Graven-hage anno '86, syn vermaent, dat sie deselve sullen uitschryven ende in den naesten classe der vergaderinge vertoonen.

5. Also Wesselo Salingensi (van Heerde) laestmael opgeleit is in den Synodo gehouden binnen Arnheim, attestatie te vertoonen van die plaetse daer hy laestmael gestaen is, heeft reden vortgebracht dat hy tot noch toe niet heeft connen te wegen brengen, te weeten het pericel om daer te reisen, so hebben die broders dese syne reden overleggende, syne excusatie vor dese reise aengenomen, ende hem belassat dat hy sal narsticheit doen om deselve eerstdachs van die heimelycke gemeente daerssyde oft eenige andere godsallige personen te vercrigen, ende den naestvolgenden classi vertoonen, Gelyck hy oock van Benthem doen sall.

6. Hebben die van Garderen by Instructie versoecht van den classe dat men sie versien solde met eenen dienaar, ende hebben daertoe nomineert Timannum Elberti, welke heure begerte in deliberatie van den classe gestelt is worden, ende naedemael het der classis vor goet gevonden heeft uit wichtigen orsaecker, dat die vorsz. Timannus Elberti van het Oldebroeck transfereert worde, hebben die broederen verordonneert hem den Hove deses Vorstendoms te presenteeren om hem by provisie op Garderen te transfereeren, Welverstaende, dat hy gelyckwel niet eer in ministerio

van Christus' kruis het ontzettende, en van Zijn opstanding de schrik niet kan worden gezien, zoolang men Christus koning noemt, óók in het cultuurleven. Ik keer het om: kruis en opstanding worden pas „verschrikkelijk“, als ze met alles te maken hebben; met de vergeving der zonden? Ja, zeker, maar „opdat Hij gevreesd worde“... te allen dage en aan alle plaatsen. Zijner heerschappij.

En zoolang wij niet willen terugvallen op het „wohltemperiertes Klavier“ naar Dr Noordmans' opvatting, en de „aangename zweving“ over heel de linie willen komen, gedachtig aan het morgenlied: ontwaak, gij die slaapt, en sta op uit de dooden, en Christus zal over u lichten, zóólang zullen wij tegenover zijn klacht van onze „onthelliging“ der Schrift de andere plaatsen van zijn ontmanning der Schrift. Het dualisme heeft bij voorkeur zijn „heiligen“ ontmand: „lamentationes“.

K. S.

„Contact met onze hoogleraren“.

De hieronder te noemen commissie zelf vraagt mee te deelen, dat de „conferentie“ van predikanten der Gereformeerde Kerken uit de beide Hollanden en Utrecht gehouden op 17 Maart j.l. te Amsterdam, een commissie heeft benoemd, die verdere conferenties over actuele theologische onderwerpen zou hebben voor te bereiden. Onze lezers wisten dit reeds. Nadat ik op gronden, die ik hier aangaaf, en nog steeds voor juist houd, bedacht had voor een invitatie tot spreken op den eerst gelegden grondslag, is thans een conferentie aangekondigd, wederom in de theologische faculteitszaal der Vrije Universiteit, op Dinsdag 16 Juni a.s., aanvang 10 uur v.m. Na afdoening van huishoudelijke zaken hoopt daar Prof. Dr F. W. Grosheide te spreken over: „Theologische Exegese“. De Commissie bestaat uit de heeren Dr H. Hoek, Enkhuizen, Dr H. J. Heida, Vlaardingen, Dr P. N. Kruyswijk, Hilversum.

Nog steeds treedt een theologisch candidaat op adres voor aanmelding. We hebben het onze ervan gezegd, en hebben geen aanleiding, verder op deze zaak in te gaan.

„Veldwijk“ te Ermelo.

In de bladen heeft dit jaar reeds veel gestaan over deze inrichting, naar aanleiding van haar jubileum op 28 Jan. l.l. En uit het oogpunt van herhaling, die val vervelend is, zou van dit artikel kunnen gesproken worden als nutteloos. Laat misschien de herhaling vervelen, in zooverre zal het spreken en schrijven over deze inrichting verre van nutteloos zijn, dat nog weens de aandacht wordt gevestigd op het werk, dat door de Vereeniging tot Chr. verzorging van krankzinnigen in Nederland wordt gedaan. En die aandacht moet ze hebben, daar deze vereeniging zich ten doel stelt de Christelijke verzorging van krankzinnigen te vragen om het gebed voor haar.

Van het groote belang daarvan nam Maandag 8 Jun. l.l. het Studentencorps „F.Q.L.“ kennis bij een bespreking dat het toen aan de stichting „Veldwijk“ bracht. De gemeenschap-directeur, Drs B. Chr. Hamer, en de geestelijke verzorger, Dr A. Ringnalda, hebben daar het een en ander verteld van het werk, dat daar gedaan wordt, terwijl bovendien wandelingen werden gemaakt over het terrein en verschillende gebouwen bezocht. En wanneer men dan alleen nog maar het werk op een der stichtingen ziet, dan komt men toch wel onder den indruk van de grootheid van datgene wat voor de geesteszieken wordt gedaan. En God moet worden gedankt voor wat Hij door een man als Prof. Lindeboom een en zijn opvolgers later hier gewerkt heeft en nog werkt.

Ondanks aanvankelijke moeilijkheden, zoo vertelt Drs Hamer, is men voortgegaan met dit werk der gehoorzaamheid en God heeft Zijn zegen niet onthouden.

confirmeert worde, vor dat hy den Examinat, bevelcke oft in classe oft in een kerke welke gedeputeert sal worden, geschieden sal, sich onderworpen heeft ende bequaem gevonden is, ende een proeff predich gedaen heeft.

7. So veel dan den dienst int Oldebroeck belang opdat deselve niet ledich staet, is der broederen advijs samentlich gewesen, dat Wesselus Groeningensis een weke drie oft vier deselve kercke overden anderen sondach versien sal, daertoo hem dan der classis een vorschryven aen den Schoutis te Doorspeet om orloff van hem te vercrigen, geven sal; Ende daerentusschen sal men schryven aen Everhardum Johannis, dienaar tot Wyden in Noorthollandt, om van hem te vernemen, oft men hem van syner gemeente hier henen beroepen can. Ende het is den dienaar van der Elburch opgelecht aen hem te schryven. Indien hy sich den hierin inwillicht, sal men oock denselven dienaar autoriseeren om hem een vorschryff aen Hoff te verleen in den naeme deses classis.

8. Op die vrage oft men die kinderen oock doopen sal, als die vaderen niet daer by syn, is geantwoort, dat men sie doopen sall, maer dat sie nochtans nae uitwysen des 51 arti. Synodi Nationalis, haer beste doen sullen, om deselve daertoe te vermaenen, dat sie selfs daerby syn, opdat den lieden geen orsaeck gegeven worde, om die kinderen ongedoopt te laeten liggen oft oock in pausdom te brengen.

9. Is voorgesteld hoo der classis sich te holden hebbe in negotio informationis by den papen die habestarrich syn. Ende resolveert hierop dat men naemliks wederom aen die heeren Raeden schryven sal, end anholden dat soe niet alle jedoch die schadelickste onder den pastoren mochten reizen

de patienten v
moels mischie
als, dat zij heb
heilslike steer
g. paviljoen-s
arbeids-therapie
zetten, bezig.
Daarbij gaat he
en, want vaak
door de manne
een voetbalveld
en werken o
makerij, etc. E
lijke patienten
actie, er is eer
's pachts is l
niets nut te
De Ringnalda
glichen kant
moet zooveel m
ook den gezond
daarin heeft te
te zien. Kerk e
nissen. Is voon
psychologie van
die zielszorger
voldoende het
staan, en verdr
telling van
welk woord hij
dig. De wijshe
worden beoef
nigangspunt (J
en de Kananees
op dit terrein v
Het werk is
daarom is alge
de Christenen, h
K.

Centrale Diaconie
Het Comité va
stoot, dat de 47
ember a.s. te
Aan de Diacon
handeling en d
enden aan he
Wijnbeek, Soes
De inzending

K. S.
Het Comité va
stoot, dat de 47
ember a.s. te
Aan de Diacon
handeling en d
enden aan he
Wijnbeek, Soes
De inzending

LITERA

Er worden
dat de groote
beuren dikwij
geviert worde
gewend, hoew
lig jaren tor
berdacht wor
komend vers
overbodig.
Zonder het
van de 80-ers
dichters „de
we toch wel

veert worde
(factum).
10. Aengae
le Barneveld
dat men dese
hy in eener b
mael gegaen
11. Also in d
die aencomen
welken sie s
die broeders
resolutie nae
worden.

Joannis Lu
testatie van
mannus Myll
waertoe com
Wesselum, en
tium ende Tilo

12. Soo veel
dienaeren na
ende Timann
sloten dat de
toldat Wessel
thoont hebber
sal syn.

13. Men sal
wendicheit de
pen. (is geda
14. Der class
dus Verstege
daerhenen ge
van gescheide
classis, hebbe
dat men hie
schryven sal,

de, en van zijn op-
gezien, zoolang men
cultuurleven. Ik heb
len pas „verschrik-
hebben; met de ver-
ar „op dat hij ge-
n aan alle plaatsen

ryallen op het „weld-
dmans“ opvatting, en
d de linie willen
heid: ontwaak, gij die-
en Christus zal over-
lover zijn klacht van
andere plaatsen van
t dualisme heeft hij
„lamentationes“.

K. S.

issie zelf vraagt nu
van predikanten de
Hollanden en Utrech-
rdam, een commissie
renties over actuele
ben voor te bereiden,
at ik op gronden, die
r juist houd, bedankt
op den eerst gelede-
aangekondigd, wed-
al der Vrije Universi-
vang 10 uur v.m. Na-
ten hoopt daar Prof.
over: „Theologische
uit de heeren Dr. H.
Vlaardingen, Dr. P. N.

sch candidaat op an-
n het onze ervan ge-
verder op deze zaak

K. S.

ds veel gestaan was
an haar jubileum op
n herhaling, die van
l kunnen gesproken
ien de herhaling van
en en schrijven over
as zijn, dat nog we-
gd op het werk, de
urzorging van krank-
aan. En die aandacht
ging zich ten doel sta-
in krankzinnigen. Z.

nam Maandag 8 Jun-
ennis bij een bezoek
dwijk“ bracht. De ge-
mer, en de geestelij-
en daar het een ge-
daar gedaan wor-
erden gemaakt om
wen bezocht. En was
het werk op een ge-
toch wel onder de
te wat voor de gees-
noet worden gedaan
prof. Lindeboom een-
t heeft en nog werk-
heden, zoo verteld
met dit werk der ge-
tegen niet onthoud-

r den Examin, he-
a kercke welke ge-
len sal, sich onder-
gevonden is, ende
ff.

Oldebroeck belang-
t, is der broederen
at Wesselus Groe-
vier deselve kerke
sal, daertoo heb-
en aen den Schu-
n hem te vercrigen
n sal men schryven
enaer tot Wyden-
n te vernemen, of
te hier henen be-
jenaer van der El-
chryven. Indien hy
nen oock deselve
een vorschryft aen
e deses classis.

inderen oock dopen-
by syn, is geant-
sall, maer dat sie
1 arti. Synodi Na-
4, om deselve daer-
s daerby syn, opdat
wen worde, om die
liggen oft oock in

sich te houden heb-
en papen die heb-
ierop dat men nach-
n Raeden schryven
iet alle jedoch die
ren mochten reme-

de patiënten worden niet in een gesticht opgeborgen,
als misschielien velen denken, maar in het groote ge-
meis, dat zij hebben, wordt zooveel mogelijk voorzien. De
menselijke sfeer heeft men weten te bewaren door het
paviljoen-stelsel. Een belangrijk onderdeel is de
arbeids-therapie. Deze bedoelt de patiënten aan het werk
te zetten, bezig te houden en hun gedachten af te leiden.
Daarbij gaat het niet om het werk, maar om de patiën-
ten, want vaak moet werkgelegenheid worden gezocht.
Door de mannen wordt veel buiten gewerkt: aanleg van
voetbalveld, in den moestuin, ontginning, etc.; ande-
ren werken op de timmerwerkplaats, in de matten-
makerij, etc. Evenzo vindt men werk voor de vrouwe-
lijke patiënten. Door dezen arbeid zijn alle organen in
actie, er is een zekere spanning; de rust overdag en
nachts is beter; en de patiënt krijgt niet het idee tot
niets nut te zijn.

Dr Ringnalda gaf een causerie over den psycholo-
gischen kant van het werk. Aan de geesteskranken
moet zooveel mogelijk worden geschonken, wat de kerk
ook den gezonden geeft, de gemeenschap der heiligen.
Daarin heeft ieder, die op de stichting werkt, zijn taak
te zien. Kerk en stichting kunnen elkaar dan ook niet
missen. Is voor iederen zielszorger het van belang de
psychologie van den mensch te kennen, zeker voor hem,
die zielszorger is onder de geestelijk zieken. Het is niet
voldoende het evangelie te brengen, in het ambt te
staan, en verder niets te doen; neen, daar is een be-
dijning van het ambt. De zielszorger heeft te kiezen,
welk woord hij brengen moet. Menschenkennis is nood-
ig. De wijsheid, van God geschonken, moet praktisch
worden beoefend. Daarbij geeft de Heilige Schrift het
uitgangspunt (Jezus en de Samaritaansche vrouw, Jezus
en de Kananeesche vrouw, etc.). De steun van hen, die
op dit terrein werken ligt in den Bijbel.

Het werk is zeer moeilijk, maar van God geboden.
Daarom is algemeene bekendheid daarvan eisch, opdat
de Christenen, het kennende, het in hun gebed gedenken.
K. v. d. H.

Centrale Diaconale Conferentie.

Het Comité van de Centrale Diaconale Conferentie be-
doelt, dat de 47e Conferentie D.V. op Woensdag 30 Sep-
tember a.s. te Utrecht zal gehouden worden.

Aan de Diaconieën werd verzocht de punten ter be-
handeling en de namen voor candidaat-comité-lid in te
zenden aan het adres van den Ien Secretaris, M. C.
Wijnheek, Soestdijk.

De inzending kan tot uiterlijk 15 Juli geschieden.

Een dichters-jubileum.

De wilde wingerd. 1911—1936. Ingeleid en
samengesteld door Roel Houwink. — U. M.
„Holland“, 1936.

Er worden tegenwoordig zooveel jubilea gevierd,
dat de groote beteekenis van het herdachte ge-
beuren dikwijls zeer relatief is. Dat ook dichters
gevierd worden, feestelijk en officieel, zijn we al
gewend, hoewel de jubilarissen dan meestal zeven-
tig jaren torsen. Dat het 25-jarig dichterschap
herdacht wordt, is een minder veelvuldig voor-
komend verschijnsel. Maar daarom is het niet
overbodig.

Zonder het zich-zelf-zeer-overschattend oordeel
van de 80-ers te aanvaarden, die beweerden dat
dichters „de koningen van het leven“ zijn, mogen
we toch wel erkennen, dat dichters bijzondere

veert worden, namelijk Putten ende Elspeet.
(actum).

10. Aengaende die confirmatie Reiniri Wincopii
(de Barneveld), heeft den broederen goet gedocht,
dat men deselve so lange op schurten sal, tot dat
hy in eener benaubarer gemeenten met ten avont-
mael gegaen sij.

11. Also in den Synodo te Arnheim besloten is, dat
die aencomende dienaeren van den classe onder
welken sie syn, bevestiget sullen werden, hebben
die broeders goet ende nodich gevonden deselve
resolutie nae te volgen, ende sullen confirmeert
worden.

Joannis Luntius (Voorthuisen) als hy syne at-
testatie van Zutphen sal vertoont hebben, Tile-
mannus Mylius ende Wesselus Groeningensis,
waertoe committeert syn Winandus Johannis om
Wesselum, ende Wilhelmus Wirtzfeldius om Lun-
tum ende Tilmannum te confirmeeren. (is gedaen)

12. Soo veel oock die confirmatie der anderen twee
dienaeren namelijk Wesseli Salingensis (Heerde)
ende Timanni Elberti (Garderen) aengaet, is be-
sloten dat deselve oock opgeschoort sal worden,
totdat Wesselus Salingensis syn attestatie sal ver-
toont hebben, ende Timannus wyders examineert
sal syn.

13. Men sal den heeren te kennen geven de noot-
wendicheit der scholen op etlike populose door-
pen. (is gedaen)

14. Der classis laet hem qualick gevallen dat Gerar-
dus Verstegus die met consent der van Garderen
daerhenen gecomen is, ende buiten consent daer-
van gescheiden, gelyck oock buiten vorweten des
classis, hebben derwegen die broederen besloten
dat men hiervan aen den Zutphischen classen
schryven sal, ende hen die saecken te kennen

mensen zijn. Hun zeldzaamheid verleent hun
grooter waarde, en dit geldt nog in dubbelen zin
voor de christen-dichters.

Ons volk waardeert maar weinig zijn dichters
van vroegeren en lateren tijd. Onze zoo geprezen
nuchtere aard is daar niet geheel onschuldig aan;
de zin voor het ware zoekt bevrediging van lees-
lust in romans die het leven teekenden zoo als
dat is. Voor heel veel menschen hangt om poëzie
een waas van onwezenlijkheid, die haar hoogstens
geschikt maakt voor dweepende jonge meisjes.
Tendeel is de dichter hiervoor verantwoordelijk
te stellen. De leer van het individualisme, de jacht
op het welluidend-klinkende woord en de oor-
spronkelijkste beelden, die de verstaanbaarheid
dikwijls niet bevorderen, deed de poëzie worden
een aesthetisch genoegen voor een kleinen, ver-
fijnden kring. Tusschen dichters en het groote
publiek gaapte een geweldige kloof.

Wel hebben enkele latere, vooral socialistische,
dichters getracht het volk weer te bereiken, door
in den volkstoon te dichtten, en niet geheel zonder
resultaat, maar tot een echte volkskunst is het
nooit gekomen.

In onze kringen is het niet veel beter. Wel
worden door onze „gewone menschen“ meer ver-
zen gelezen, dan buiten onze kringen het geval
is. Het godsdienstige lied heeft altijd gesproken
tot de harten van velen en zal dit blijven doen.
Doch het dichtelijk gehalte dezer liederen is meest-
al zoo gering, dat men hier niet, of nauwelijks
kan spreken van poëzie. En jaren lang, na 1880,
schijnen de christelijke dichters verdwenen te zijn.
Pas in het begin van onze eeuw, voor den grooten
oorlog, kwamen er enkelen met een geluid, waarin
andere tonen doorklonken, dan bij „de“ poëzie.
Het waren Geerten Gossaert, die met groot mees-
terschap over de taal, in zware rhetorische beeld-
spraak soms, maar opzettelijk „on-volksch“, zijn
worsteling naar het licht uitzong — en toen zweeg;
en Seerp Anema, die zijn godsdienstigen inhoud
niet kon losmaken van den door hem later zelf
verafschuwden individualistischen vorm, en toen
eveneens zweeg.

Naast hem verscheen de aanvankelijk schuchtere
gestalte van Willem Eduard Keuning, beter bekend
onder zijn pseudoniem Willem de Mérode. Zoekend
en tastend ging hij zijn weg. En nu, na vijf en
twintig jaren, schrijft hij nog, en is zijn geluid
voller en eigener geworden. Van jong dichter, in
vele opzichten afhankelijk van anderen, is hij ge-
worden een man, naar wien jongeren opzien als
hun meester. Hij heeft zich moeizaam de plaats
verworven, waarop hij nu staat; hij is ook voor
andere denkers de christelijke dichter van dezen
tijd geworden.

Daarom is het heel goed gezien, om hem nu
te huldigen, niet met een vloed van waardeerende
woorden alleen, maar met een toegelichte bloem-
lezing uit zijn eigen werk. De dichter moet nader
komen tot het volk. Wij allen hebben een plicht
in dezen te vervullen. De dichter niet alleen, om
te woekeren met de talenten die God hem gaf
en die aan te wenden tot eer van God en voordeel
voor den naaste, maar ook wij anderen, om de
schare te vormen, waarin zijn woord weerklank
kan vinden. Door deze samenwerking zal de poëzie
niet blijven een luxe voor weinigen; maar een
levensbehoefte voor velen.

Niet ieder leest even gemakkelijk een vers. Toe-
lichting zal voor velen gewenscht zijn. Deze blijkt
in bovengenoemden bundel in goede handen te
zijn bij Roel Houwink. Niet alleen verklaart hij

geven door eenen brieff aen Henricum Dibbitz.
(gedaen.)

15. Wat die profanatie des Sabbath belangt vindt
der Classis vor raedsam, dat men nochmaels eens
den Hove te kennen geve deselve, opdat sie aff-
gesteld worde. (gedaen.)

15. Die broederen vinden vor raedsaem, dat een
dienaer die een gewijs (gewis — een of ander) boeck
vornemt te prediken, synen kerckenraedt om ad-
vys aanspreken sal om te vernemen off het oock
stichtelick sy offte niet. Item dat die dienaer daer
geen kerckenraedt en is den classen offte eenige
benaubarte dienaeren om raedt aanspreken sall.

17. Heeft wyders oock den broederen goet gedocht
dat op den platten lande het Avontmael niet uit-
gedeelt sal worden, als by advys end raedt des
classis oft der benaubarer kercken.

18. Vindt der classis wyder voor goet dat soe
menichmal der classis vergaderen sal, iemant uit den
selven bevolen sal worden op den naestvolgenden
classen een predich te doen. Ende is vor dese
reise opgeleit Johanni Luntio, ende is hem die
text gegeven Joan 3 Sic deus diligit mundum.

19. Is oock geresolveert dat men anmaninge doen
sal by den Hove op het onderholt der weduwen
der afgestorven dienaeren. (Gedaen.)

20. Dewyle daer een onordeninge is in der inse-
gninge der eelieden, die nae gedaenen predich plach
te geschieden, heeft der Classis vor goet aengesien
dat die insegninge anders niet en behoort te ge-
schieden als onder der predich by der gemeente,
ende dewijle veele sich daer inne mochten be-
waeren, so hebben die broders oock verordon-
neert, dat eenen dach in die weke gestelt werde,
welken gelyck die kindtdoope alsoo oock die in-
segninge der eelieden geschiede.

zeer kort den inhoud van het gedicht, maar tevens
wijst hij de plaats ervan aan in de ontwikkelings-
geschiedenis van den dichter. En hierbij heeft hij
tevens gelegenheid die ontwikkeling als een voort-
schrijdend proces van geestelijken groei te teke-
nen.

Het eerste gedeelte van de inleiding geeft een
literair-historisch overzicht van de poëzie sinds
den aanvang van de twintigste eeuw. Nauwkeurig
tracht Houwink aan te geven het milieu, waarin
de Mérode optrad, en de krachten en invloeden
die daarop werkten. Dit is daarom van zoo veel
belang, omdat er steeds in latere verzen, herinne-
ringen gehoord worden van vroeger doorloopen
stadia. Maar levens blijkt er uit hoe de Mérode
zich moeilijk heeft losgemaakt, en den durf heeft
gehad tijdelijk vrijwel alleen te staan. De keuze
der verzen uit de verschillende bundels is met
zorg geschied. Niet zoo, dat uit elken bundel de
mooiste gedichten gekozen zijn, maar die, welke
het meest typeeren de veranderende houding van
den dichter.

De zoekter van schoonheid wordt gedurig ster-
ker zoeker naar God. De mystieke gevoelens die
zich in zijn religieus leven gaan openbaren, uiten
zich enerzijds in embleem-gedichten, anderzijds
in een zekere verachting van de aardsche schoon-
heid. Het emblema „stomme beelden ende noch-
tans sprekende“, zoo geliefd in de 17e eeuw, leert
door de dingen van de aarde heen te zien naar
het hoogere, dat hun beteekenis geeft. De Mérode
grijpt met deze dichtsoort terug naar vorige
eeuwen, waarin de christelijke poëzie een groote
plaats had. Te weinig wijst Houwink op deze
tendenz bij den dichter. Doordat het aardsche
beeld gaat worden van iets hoogers, verliest het
dikwijls veel van zijn waarde op zich zelf, en dit
kan leiden tot een mystieke verachting van het
aardsche. Ook dit blijkt m.i. soms bij de Mérode,
b.v. in de kwartijn:

Die boven 't leven niet den dood verloor,
Niet willig lijf en goed voor U verloor,
Maar al den waardeloozen ballast meedraagt,
Komt, zwaarbelast, Uw enge poort niet door.

Heel groot is het aantal dezer verzen niet, want
steeds helderder wordt 's dichters kijk, steeds
positiever zijn belijden. Zijn psalmberijming toont
aan dat hij voelt zijn roeping voor de gemeente,
zooals Houwink terecht opmerkt. Doch niet het
zuiver kerkelijke lied is het beperkte terrein, waar-
op de christendichter mag optreden. Vrees voor
aestheticisme, het zoeken naar schoonheid alleen,
behoeft hij niet te koesteren, want zijn aestheti-
cisme zal zijn het bezingen van den Schoone, die
zich overal openbaart. En ook dat heeft de Mérode
gezien. De bloemlezing sluit met een gedicht
„Finis“, dat eindigt:

Als kind'ren van Gods koninkrijk
Zijn wij herboren, sterk en vrij.
God boog de rechte lijn; 't begin
Raakt aan het eind, de cirkel sluit.
De hemel heeft zijn zaalge buit.
En — hartsverlies blijkt hartsgewin.

De Mérode verdient dat hij veel gelezen wordt.
Moge onze wensch bij dit jubileum verwezenlijkt
worden in de toekomst, dat dichter en volk meer
nog naar elkaar toe groeien, opdat een gezonde
christelijke volkskunst ons deel worde.

Deze bloemlezing kan daartoe allereerst bij-
dragen.

Gr. H. S.

21. Sal wyder het Classis versoecken, dat het Hoff
aen den Schulteis van Doorspeet schrijve, da hy
een huis wil temmeren aen den torn aldaer, in-
sonderheit deweile daer abrede een merckelick
somma gelts vorhanden is. Met orsaek dat sie
haere predich tegenwordich in eener herberge
holden. (Gedaen.)

22. Dewyle nu een wyle tyts die kinderen in der
latinische Scholen den Catechismus in der Ker-
cken niet opgeest en hebben, so heeft der classis
vor goet aengesien, dat dit selve nu vortaan weder-
om sall gecontinueert werden.

23. Hoe men sich dragen sal, als eenen dienaer iet
vervalt buiten tyt des classis. Hierop is geantwoort,
dat men die saeck sal refereren aen den praesidem
des vergaenden classis, ende syne kercke, ende in
gevalle dat die kerck te swaer valt, dat als dan
der praeses sal aen die benaubarde kercke schry-
ven, ende dit alles by provisie.

24. Off het georlofft sie, dat susters ende broders
aen malcanderen geheilicht worden. Hierop is
geantwoort, dat dewyle het godes wort niet ver-
boden en heeft, maer alleen tegen die eerbaarheid
des houwelicken staets strijdet ende tegen die olde
gewonheit deses vorstendoms, dat sie gehalten
syn aen consent vant Hoff te vercrigen.

25. Die plaetse des naesten classis is genoemt El-
burch, ende sal gehalten werden in den aen-
vanck Septembris.

26. Syn also die broederen deses classis nae gehol-
dener censura gescheiden.

WILHELMUS WIRTZFELDIUS,
praeses classis.
WINANDUS JOHANNIS, assessor.
JOANNES LUNTIUS, scriba.
(Wordt vervolgd.)